

Zadeva C-388/21

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Datum vložitve:

23. junij 2021

Predložitveno sodišče:

Landgericht Erfurt (Nemčija)

Datum predložitvene odločbe:

17. junij 2021

Tožeča stranka:

A

Tožena stranka:

B

Landgericht Erfurt (deželno sodišče Erfurt)

[...] (ni prevedeno)

sklep

o predložitvi

Sodišču Evropske unije

v sporu

A_____

– tožeča stranka –

[...] (ni prevedeno)

proti

B_____

– tožena stranka –

[...] (ni prevedeno)

zaradi odškodnine na podlagi „dizelskega škandala“

je 8. civilni senat Landgericht Erfurt (deželno sodišče Erfurt) [...] (ni prevedeno)

[...] (ni prevedeno)

sklenil:

I. Postopek se prekine.

II. Sodišču Evropske unije se na podlagi člena 267 PDEU predložita ti vprašanji glede razlage prava Unije:

1. Ali je namen in cilj člena 18(1), člena 26(1) in člena 46 Direktive 2007/46/ES v povezavi s členi 4, 5 in 13 Uredbe (ES) št. 715/2007 tudi varstvo interesov posameznih pridobiteljev motornih vozil in njihovega premoženja? Ali k temu spada tudi interes posameznega pridobitelja vozila, da ne pridobi vozila, ki ni v skladu z zahtevami prava Unije, zlasti ne vozila, ki ima vgrajeno odklopno napravo, ki je na podlagi člena 5(2) Uredbe (ES) št. 715/2007 prepovedana?

2. Ali se s pravom Unije, zlasti z načelom učinkovitosti in evropskimi temeljnimi pravicami ter z lastno pravico narave, zahteva, da civilnopravni odškodninski zahtevek pridobitelja vozila zoper proizvajalca vozil obstaja pri vsakem krivdnem – malomarnem ali naklepem – ravnanju proizvajalca vozila ob tem, ko da na trg vozilo, ki ima vgrajeno odklopno napravo, ki je na podlagi člena 5(2) Uredbe (ES) št. 715/2007 prepovedana?

A. Dejansko stanje in postopek v glavni stvari

Spor v glavni stvari spada med številne „dizelske zadeve“, v katerih se povsod po Evropi zahteva odškodnina od proizvajalcev vozil ali motorjev, ki vsebujejo prepovedano odklopno napravo.

Tožeča stranka je julija 2017 od trgovca z avtomobili kupila rabljen osebni avtomobil znamke Mercedes-Benz GLK 200 CDI. Vozilo ima dizelski motor tožene stranke tipa OM 651 z emisijskim standardom Euro 5.

Tožeča stranka s tožbo zahteva, naj se toženi stranki naloži plačilo zneska 8.457,47 EUR in se tožečo stranko oprosti obveznosti iz posojila v višini 15.528,32 EUR ob sočasni izročitvi vozila.

Vozilo ima vgrajeno na temperaturo občutljivo krmiljenje vračanja izpušnih plinov, kar pomeni, da se vračanje izpušnih plinov pri določenih zunanjih temperaturah zmanjša (tako imenovano termično okno), kar povzroči večje emisije NO_x (dušikovega oksida).

B. Ustrezne določbe nemškega prava

Določbe nemškega prava, upoštevne za odločitev v sporu, se glasijo:

Člen 823 BGB (civilni zakonik, v nadaljevanju: BGB) Obveznost povrnitve škode

(1) Kdor namerno ali iz malomarnosti protipravno poseže v življenje, telo, zdravje, svobodo, lastnino ali katero drugo pravico drugega, mu je dolžan povrniti s tem nastalo škodo.

(2) Enaka obveznost velja za tistega, ki ravna v nasprotju z zakonom, katerega cilj je zaščita drugih. Če je glede na vsebino zakona njegova kršitev možna tudi brez krivde, odškodninska obveznost nastane le v primeru krivdnega ravnanja.

Člen 826 BGB namerna povzročitev škode v nasprotju z moralnimi načeli

Kdor drugemu namerno povzroči škodo na način, ki krši moralna načela, mu je dolžan škodo povrniti.

D. Upoštevnost vprašanj za predhodno odločanje za odločitev v sporu

„Termično okno“ vozila, ki je predmet spora, po predhodni oceni sodišča predstavlja prepovedano odklopno napravo v smislu člena 5(2), drugi stavek, točka (a), v povezavi s členom 3, točka 10 Uredbe (ES) št. 715/2007. Zaradi uporabe take odklopne naprave se postavlja vprašanje, ali iz prava Unije – preko varovalnega učinka ali neposredno – izhaja civilnopravni zahtevek kupca vozila tudi, če je proizvajalec vozila pravo Unije kršil le iz malomarnosti. Uspeh obravnavane tožbe je odvisen od odgovora na to vprašanje, saj bo odgovornost za naklepno povzročitev škode v nasprotju z moralnimi načeli v smislu člena 826 BGB verjetno izključena. Sodišče o tem vprašanju še ni odločalo. Prav tako ne gre za *acte clair*.

1. Prvo vprašanje za predhodno odločanje

Prvo vprašanje je namenjeno preverjanju, ali je cilj in namen prava Unije tudi varovanje individualnega kupca vozila s prepovedano odklopno napravo. V tem primeru je z nemškim pravom v členu 823(2) BGB namreč priznan temelj za odškodninski zahtevek.

Deliktna odgovornost tožene stranke bi lahko izhajala iz člena 823(2) BGB v povezavi s členom 18(1), členom 26(1) in členom 46 Direktive 2007/46/ES in členi 4, 5 in 13 Uredbe (ES) št. 715/2007. Predpostavka pa je, da je mogoče te določbe, če se obravnavajo posamično ali kot celota, šteti za „zaščitni zakon“.

Glede pogojev za zaščitni zakon je Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija) v predlogu za sprejetje predhodne odločbe v „zadevi prsni vsadki“ navedlo:

„V skladu z ustaljeno sodno prakso Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) se določba šteje za zaščitni zakon v smislu člena 823(2) BGB, če je v skladu z njenim ciljem in vsebino namenjena tudi zaščitni posameznika ali posamezne skupine oseb pred kršitvijo določene pravne dobrine. Pri tem ni pomemben učinek, temveč vsebina in namen zakona, ter ali je zakonodajalec pri sprejemanju zakona kot glavni ali stranski namen zasledoval pravno varstvo posameznikov ali določenih skupin oseb, ki se uveljavlja zaradi zatrjevane kršitve. Zadošča, če se z določbo želi zaščititi tudi zadevni interes posameznika, čeprav je v prvi vrsti namenjena javnim interesom. Po drugi strani naj se področje uporabe zaščitnih zakonov ne bi razširjalo. Zaradi tega ne zadošča, če se lahko individualno varstvo nehote objektivno doseže s spoštovanjem določbe; predstavljati mora namreč namen, ki se zasleduje s to določbo. Poleg tega mora biti individualni odškodninski zahtevek smiseln in dopusten v okviru sistema odgovornosti, pri čemer je treba v okviru izčrpane presoje celotne ureditve, v katero je sporna določba umeščena, presoditi, ali je morda namen zakonodajalca, da se kršitev varovanega interesa poveže z deliktno odgovornostjo kršitelja, in sicer z vsemi olajšanji dokazovanja, ki so s tem določena v korist oškodovanca.“

V zvezi z obravnavano zadevo se zato postavlja vprašanje, ali je namen celotnega prava Unije, zlasti člena 18(1) in člena 26(1) Direktive 2007/46/ES ter člena 5(2) Uredbe (ES) št. 715/2007, poleg varstva javnih interesov tudi varstvo posameznega pridobitelja pred pridobitvijo avtomobila, ki ni v skladu s pravom Unije, zlasti ne takšnega s prepovedano odklopno napravo po členu 5(2) Uredbe (ES) št. 715/2007.

2. Drugo vprašanje za predhodno odločanje

Poleg tega se postavlja vprašanje, ali iz prava Unije ne glede na to, ali ima značaj zaščitnega zakona, neposredno izhaja odškodninski zahtevek kupca vozila. V prid takšni razlagi bi lahko govorilo načelo učinkovitosti v povezavi z evropskimi temeljnimi pravicami in z lastnimi pravicami narave.

a) **Načelo učinkovitosti** prava Unije zahteva, da cilji, ki jim sledi pravo Unije, niso onemogočeni ali pretirano oteževani.

Cilji in nameni evropskega prava o registraciji in emisijah imajo polni učinek le, če se storjene kršitve sankcionirajo in v prihodnje preprečujejo (glej tudi člen 46 Direktive 2007/46/ES). Potrebna je učinkovita sankcija z odvračilnim učinkom, da se zagotavljajo cilji visoke ravni varnosti v cestnem prometu, varovanja zdravja, varstva okolja, energetske učinkovitosti, učinkovite zaščite pred nepooblaščenno uporabo in zaščite potrošnikov. To morajo nacionalna sodišča upoštevati (glej SEU, sodba z dne 3. oktobra 2013, C-32/12, ECLI:EU:C:2013:637).

Oboje – sankcioniranje in preventivni učinek – pa je v Nemčiji očitno vprašljivo. Zatrjuje se, da v Nemčiji niso določene zadostne sankcije. V nemškem pravu naj ne bi bilo določb o sankcijah, ki bi bile v skladu z zahtevami prava Unije. Kazenskega prava za pravne osebe ni.

V skladu z načelom učinkovitosti bi se zato lahko pokazalo kot potrebno, da se za uravnoteženje vsako krivdno (malomarno ali namerno) ravnanje proizvajalcev vozil v povezavi z obstojem odklopnih naprav sankcionira s tem, da lahko pridobitelj zoper proizvajalca uveljavlja deliktne odškodninski zahtevek.

b) Tako kot načelo učinkovitosti bi temelj za izvirno evropski odškodninski zahtevek lahko bile tudi **temeljne pravice iz prava Unije**.

Obraavnani primer spada na področje uporabe Listine o temeljnih pravicah – kot *living instrument* – kar pomeni, da je zavezujoča za Evropsko unijo in njene države članice (člen 51(1) Listine). Uporaba prava Unije – v tem primeru prava o registraciji motornih vozil – namreč zajema in pogojuje uporabo temeljnih pravic, ki jih zagotavlja Listina (SEU, sodba z dne 26. januarja 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105, točka 21).

Z vsebinskega vidika sta upoštevni zlasti pravica do življenja (člen 2(1) Listine) in pravica do telesne in duševne celovitosti (člen 3(1) Listine) kot „okoljski človekovi pravici“. Ti temeljni pravici imata zaradi tesne povezanosti s človekovim dostojanstvom iz člena 1 Listine neposreden učinek do tretjih oziroma horizontalen učinek [...] (ni prevedeno). Torej morata biti v civilnopravnem sporu med osebama zasebnega prava zavezujoči (glej SEU, sodba z dne 17. aprila 2018, C-414/16, ECLI:EU:C:2018:257, točka 76 in naslednje). To še posebej velja za udeležence z močnim vplivom na trgu, podobne državi. K temu se pridružujejo še načela varovanja zdravja iz člena 35 Listine, varstva okolja iz člena 37 Listine in varstva potrošnikov iz člena 38 Listine, ki vsebujejo določbe za optimizacijo.

Vse te temeljne pravice in načela zajemajo obsežne obveznosti varstva (glej tudi *Gerechtshof Den Haag*, sodba z dne 9. oktobra 2018, 200178.245/01 – „Urgenda“). V bistvu gre na koncu za učinkovitost in učinkovito uveljavljanje evropskih temeljnih pravic. V skladu s členom 51(1), drugi stavek, Listine morajo Unija in države članice spodbujati temeljne pravice in načela, ki so določeni v Listini. Namen te izrecne obveznosti spodbujanja je celovito uresničevanje temeljnih pravic in *optimizacija* varstva temeljnih pravic.

c) **Lastne pravice narave** lahko v dizelskih zadevah prispevajo k povečanju varovalnega učinka [...] (ni prevedeno). Dušikovi oksidi močno onesnažujejo okolje (glej tudi SEU, sodba z dne 3. junija 2021, C-635/18, ECLI:EU:C:2021:437, in sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka z dne 10. junija 2021, C-177/19, ECLI:EU:C:2021:476). Emisije za okolje zelo škodljivih dušikovih oksidov v količini, ki presega dovoljeno, predstavljajo poseg v pravice narave, na primer pravico narave do celovitosti ob analogni uporabi člena 3 Listine.

Takšne pravice narave je mogoče izpeljati iz Listine in evropskih pogodb, na primer z uporabo analogije. Pomensko odprt izraz „oseba“, ki se pogosto uporablja v Listini, vključuje tudi naravo in posamezne ekosisteme [...] (ni

prevedeno). Prav tako bi bilo protislovno umetni inteligenci priznati pravno osebnost, kakor je nameravano na evropski ravni, ne pa tudi ekosistemom.

Priznanje posebnih pravic narave s pomočjo razlage in uporabe veljavnega prava je potrebno zaradi *pomena in nujnosti* okoljskih izzivov. Pravo Evropske unije je za to vprašanje odprto [...] (ni prevedeno).

Vsekakor pa prihaja do bistvenega protislovja pri vrednotenju: interesi kapitala in premoženjski interesi so že stoletja pravno urejeni in varovani [...] (ni prevedeno), trenutno področje kriptovalut, medtem ko se ekološki interesi tradicionalno zanemarjajo. Lastna vrednost narave in okolja in njuna vrednost za človeka – *conditio sine qua non* za uresničevanje vseh človekovih pravic – nista upoštevani.

Priznavanje pravic narave je skladno s svetovnim trendom [...] (ni prevedeno).

Merila postavljajo ustave in sodišča iz Global South, na primer v Ekvadorju ali Kolumbiji. Kolumbijsko ustavno sodišče je tako priznalo pravno osebnost reki Rio Atrato in kolumbijskemu amazonskemu območju. V mnogih drugih pravnih redih se kaže podoben razvoj. To velja za Novo Zelandijo in je aktualno v Švici in na Švedskem (glej tudi odločitev švicarskega zveznega vrhovnega sodišča o temeljnih pravicah primatov, sodba z dne 16. septembra 2020, 1C_105/2019).

Poleg tega je pravni red Unije odprt za mednarodne vplive. Dinamična razširitvena klavzula v členu 53 Listine dopušča prevzemanje opisanega svetovnega pravnega razvoja [...] (ni prevedeno).

Tudi varstvo človekovega dostojanstva, določeno v Listini, ne govori proti priznanju pravic narave, ampak v prid njihovem priznanju. Človekovo dostojanstvo, zagotovljeno v členu 1 Listine, in odgovornost do človeške skupnosti in prihodnjih generacij, ki je navedena v preambuli, namreč zahtevata, da se s priznanjem pravic narave tudi prihodnjim generacijam omogoči svobodno, neodvisno in dostojanstveno življenje.

To ni namenjeno le medgeneracijskemu in od časa neodvisnemu varovanju svoboščin, ampak tudi ideji enakosti, ki je zakoreninjena v Listini. Sklada se z zahtevo po solidarnosti, ki preveva celotno Listino. Iz temeljnih pravic prava Unije – od pravice do življenja pa vse do lastninske pravice – in njihovega varovalnega značaja izhaja obveznost, da priznamo pravice narave.

V preostalem se sodišče sklicuje na primerljive predloge v zvezi z „dizelskim škandalom“, na primer Landgericht Ravensburg (deželno sodišče Ravensburg, Nemčija) [...] (ni prevedeno).

[...] (ni prevedeno) [upravičenost za podajo predloga po nacionalnem pravu]

Pomisleki o neodvisnosti nemškega sodstva, ki izhajajo iz predhodne predložitve z dne 15. junija 2020 (opr. št.: C-276/20) ostajajo veljavni.

[...] (ni prevedeno)

DELOVNI DOKUMENT